

ISTEN NÉPE A GYÜLEKEZETBEN

Steiner József

A keresztyének és a kultúra

Missziói lehetőség a 21. században

Az országunkban végzett reprezentatív és kevésbé reprezentatív felmérések egyaránt mutatják, hogy a hitvalló keresztyének száma nagyon alacsonyan van, sőt sok egyház esetében erős visszaesést mutat. Ugyanez a helyzet akkor is, ha a kérdés csupán annyi, hogy „rendszeres templomba járó ön?” vagy „hitelesnek tartja-e az egyházat?”.

Amiről ezek a statisztikák egyértelműen szólnak, az az, hogy egy történelmi fordulóponthoz érkezett a keresztyénség. Nemcsak a statisztikák jelzik ezt számunkra, hanem azon tény is, hogy a keresztyén egyház talajt veszítettnek érzi magát a legtöbb európai országban, hogy tömegek süllyednek keresztyénellenes cinizmusba és apátiába, és hogy közösségi és egyéni tapasztalatunk is, hogy más vallások és spirituális formák nyernek teret azon emberek között is, akik korábban többé-kevésbé elkötelezett gyülekezeti tagok voltak Krisztushirdető felekezeteinkben.

Egyházi katarzis a 21. században

Mindez elvezet bennünket a 21. század nagy, egyházi katarzisához. Katarzisként nevezzük az olyan élményeket, amelyek az embert életének teljes vagy részleges megváltoztatására vagy erőteljes megerősítésére sarkallják, nemcsak értelmileg, hanem érzelmileg is. A katarzis tehát lehet egy nagyon erős, negatív élmény is, mégis lehet pozitív kihatása. Amikor azzal kell szembesülnünk, hogy a jelen kori keresztyén berendezkedés és struktúra a „halálán van”, akkor mi, akiknek fontos az Isten egyháza ezen a földön, katartikus élményt élünk át, mégpedig nagyon fájdalmas módon.

Klaus Douglas fogalmazza meg ezen átélésünket a maga empirikus voltában, Jürgen Moltmann évtizedekkel korábban megfogalmazott tételeire hivatkozva: az egyház relevancia- és identitáskrizisben van.¹ Ennek a társadalomban való megnyilvánulása, hogy a ma egyháza elveszítette a kapcsolatát az emberekkel. Nem beszéljük a ma emberének nyelvét, nem segítünk problémái megoldásában, és elutasítjuk kultúráját. Ez már csak azért is tarthatatlan, mert Moltmann kifejezésével élve „Isten van a dolgok végén”. Ezért is ismerjük őt a *reménység teológiájának* megfogalmazójaként.

Éppen ezért jelenthetjük ki, hogy valójában jelenlegi krízisünk alapvetően jó hír. Mert a krízis nem egyenlő a katasztrófával. A krízis még segítségünkre is van abban, hogy a.) segítsen nekünk szembenézni helyzetünkkel, b.) változtatni mindazon, ami a mi kompetenciánkba esik Isten népe e világi mozgása területén. Azaz itt az idő a változtatásra, valami újra – azaz régi-újra!

Az egyház és a világ kapcsolata

A jelenlegi keresztyén gondolkodók, az ekkleziológia megújításán munkálkodó teológusok és a gyakorlati missziói szakemberek egyre inkább abban jutnak konszenzusra, hogy a küldetésünk betöltésének *sine qua non*-ja (elengedhetetlen feltételek) a világhoz és a kultúrához való viszonyulás autentikus értelmezése. Ahogyan dr. Gene A. Getz fogalmaz: „Az egyháznak tisztában kell lennie azzal, hogy milyen hatással van a kultúránk az életstílusunkra, különösen is a fiatalok életére.”² Getz professzor a Dallas Teológiai Szeminárium tanára képzett teológusként, ugyanakkor egy helyi gyülekezet lelkipásztoraként³ azt javasolja, hogy az egyházat és benne a gyülekezet építését három szemüvegen át nézzük:

1. A Biblia szemüvege
2. A történelem szemüvege
3. A kultúra szemüvege.

Mert „a kultúra rideg valóság”⁴, nem szabad figyelmen kívül hagyni.

Végletes viszonyulások

A keresztyének sokszor nagyon szélsőségesen viszonyulnak a kultúrához. Az egyik oldalról tapasztalható a *szinkretista* hozzáállás. Akik ezt képviselik, azok arra hajlanak, hogy mindent egybeötvözzenek. Az természetes, hogy szekuláris elemek kerülnek összevegyítve a szakrálissal, de az sem ritka, hogy idegen szakrális elemeket emelnek be bármiféle megvizsgálás, szűrés nélkül a keresztyén közösségi és egyéni életgyakorlatba.

A másik véglet a *szektariánus* hozzáállás. Az így gondolkodó hívőnek semmi sem elég tiszta. Az ilyen egyházban, gyülekezetben a tiltásalapú vezetés a jellemző és a félelemalapú hitélet. Ezek az emberek nagyon gyakran egy-egy eszközt tesznek felelőssé a bűnkérdésben vagy egyéb, bekövetkezett bajok esetén. Példa lehet erre a közelmúltból Cedric Miller, egy 1100 tagot számláló gyülekezet vezető lelkipásztorának⁵ esete New Jerseyből. Ő arra szólította fel „az összes amerikai keresztyént”, hogy bojkottálják a Facebook nevű szociális médiát, mert az házasságtörésre vezetheti az embereket.⁶ Érvelésének alapja, hogy egy közeli, jó keresztyén hírében álló, házasságban élő ismerőse a Facebookon keresztül lett szerelmes egy másik nőbe, és házasságtörést követett el végül. Mark Driscoll tiszteletes, a református Mars Hill Church alapító és vezető pásztor⁷ egy briliáns válaszban a *The Washington Post*-ban rámutatott,⁸ hogy a Facebook nem okoz házasságtörést, azt emberek okozzák és követik el minden esetben.

Végletes viszonyulások: a „minden szabad” és a „minden tilos” elvek jelzik a két szélsőséges végpontot. Ez a kér-

déskör az élet sok területén két részre osztja az embereket. A liberalizmus-fundamentalizmus ékverő hatása ez. Gondoljunk csak a politikára! Családok, baráti körök, munkahelyi kollektívák hasadnak ketté az ebben a kérdésben kialakult csatározások során.

A harmadik út

A szinkretizmus és a szektarianizmus extrém válaszai között egy harmadik opcióra érdemes figyelni. Ez a *szelektálás* útja. Azaz nem csak a szinkretizmus mindent kritika nélkül befogadó, vagy a szektarianizmus mindent átgondolás nélkül elutasító attitűdje választható. Mit is jelent ez a szelektálás? Mark Driscoll megfogalmazása szerint a kultúrában található tényezők szűrését, alapvetően három csoportra való bontását:

1. amit befogadunk,
2. amit visszautasítunk,
3. amit „megszentelünk”.

Nézzük meg ezeket sorban!

1. Amit befogadunk

Hívó ember létünkre nem vetjük el azokat a dolgokat, amelyek nem közvetlenül a Bibliából vezethetők le, vagy amelyekhez nem az egyház vezetett el bennünket. Például szolgálhat a vezetéstudomány sok eredménye, vagy a mai orvostudomány, a technológia. Ezen területeken nem keresztyén mindenáron a spirituális vonatkozásokat, hanem elfogadva, befogadva használjuk ezeket. Nincsen például „keresztyén internetünk”, világhálónk. Ugyanazt a vezetékes illetve vezeték nélküli hálózatkomplexumot használjuk elektronikus levelezésünk bonyolításához, információszerezéshez, hanghívások bonyolításához, amelyet az „Isten nélküli élő világ és világi emberek” sokasága. Számítógépeink és telefonjaink nem hívó gyárakban, egyháziilag kialakított vagy jóváhagyott munkahelyeken készülnek, és nem keresztyén áruházakba megyünk ezeket megvásárolni. Elfogadjuk ezeket úgy, ahogyan vannak.

2. Amit visszautasítunk

Ezek nyilvánvaló alkotóelemei a bűnök, vagy közvetlen azokra vezető határátlépések, például a szexuális szabadoság a mai kultúrában. Nem mondhatjuk azt, hogy mivel a vadházasságok, a házasság előtti (vagy azon kívüli) szex nagyon elterjedt ma, akkor mi is elfogadjuk. Éppen ellenkezőleg! Az egyház egyik feladata mindig is az volt, hogy a morálisan megromlott korokban felhívta az emberek figyelmét Isten törvényeire, a bűn emberi kapcsolatokat tönkretévő és rabszolgaságba taszító átkaira. Így ma is szemünk előtt kell tartanunk egy ilyen csoportot, amelybe mindaz beletartozik, amit nem fogadhatunk be, nem értelmezhetünk át, amit el kell utasítanunk.

3. Amit megváltunk vagy megszentelünk

Ez a legérdekesebb csoport, mert ezzel kell a legtöbbet dolgoznunk. Mindazt ide soroljuk, amivel tennünk is kell valamit azért, hogy az Isten eszköze lehessen: ilyen például a zene, a szociális média: Twitter, Facebook, Google+, a filmművészet és oly sok más dolog. Ezek nem egyértelműen tiszt-

ta vagy szennyes dolgok, nem önmagukban jó vagy rossz tárgyak, eszközök, szellemi megnyilvánulások (művészet, tudomány stb.).

Misszionáló attitűd

Ha nem akarunk leragadni valamelyik végletes állásponton, akkor az energiát fog tőlünk igényelni. Akkor ugyanis nem a kényelmes, de sehová nem vezető üres kritizálást (és a másik végletekig folyamatos ostorozását) végezzük, hanem misszionáló attitűddel állunk a bennünket körülvevő világhoz. Erre biztat bennünket *dr. Tim Keller*, a Redeemer Presbyterian Church⁹ vezető lelkésze, aki a *misszionáló gyülekezet* mozgalom egyik vezéralakjának számít. Ő arra biztat bennünket, hogy ne passzívan szemléljük a kultúrát, hanem kapcsolódjunk bele és alakítsuk. A *New York Times* megfogalmazása szerint Keller a legerfektívebb evangélista és pásztor New York City-ben azáltal, hogy felismeri a fiatal értelmiségiek kultúraformáló szerepét.

E világban – de nem e világból

Ebben rejlik válságunk megoldása, és ezért nevezhetjük ezt régi-új válasznak. Jézus Krisztus mondta a közelgő halála előtti úgynevezett főpapi imában:

„*En nekik adtam igédet, és a világ gyűlölte őket, mert nem a világból valók, mint ahogy én sem vagyok a világból való. Nem azt kérem, hogy vedd ki őket a világból, hanem hogy őrizd meg őket a gonosztól. Nem a világból valók, mint ahogy én sem vagyok a világból való.*” (Jn 17,14–16)

Ezt szoktuk tömörítve így megfogalmazni: e világban, de nem ebből a világból.

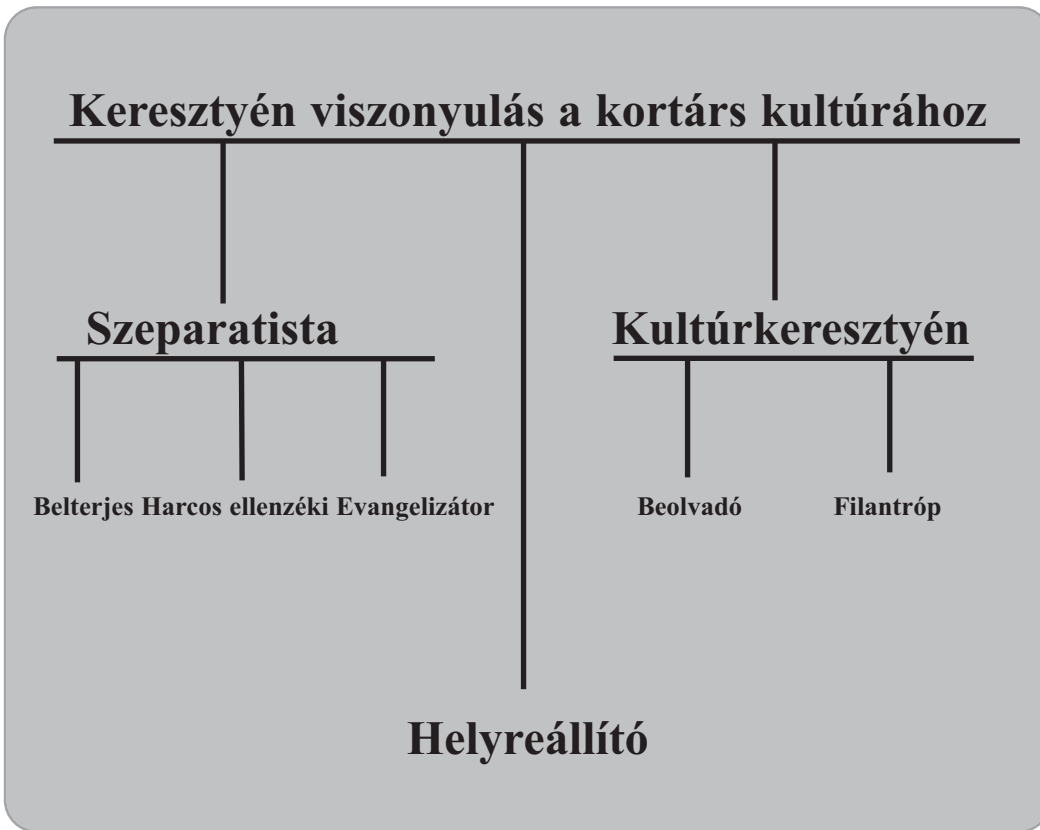
Ez elvezet bennünket az egyház kettős jellegéről való felfogásunkhoz. Ahhoz tehát, ami a protestáns teológiai gondolkodás egyik sarokköve az ekleziológiában: az egyház egyrészt a hit tárgya, ugyanakkor társadalmi entitás, valóság. Ez azt jelenti, hogy az egyház e világi megjelenését nem lehet elválasztani a transzcendenstől.

Ezen a ponton válik megkerülhetetlenné a jelen kultúrához való hozzáállásunk kérdése, és meglátjuk, hogy a misszió és a kultúra kapcsolata kiemelkedően fontos. A kulturális antropológia meghatározása szerint ugyanis a kultúra egy adott társadalom mindazon ismereteinek, szokásainak, gyakorlatainak összessége, amelyek az emberi közösség összetartozását és fennmaradását jellemzik és biztosítják. Ma ezen területeken találhatóak az egyház és a társadalom mozgásterületei közötti szakadékok. Korábban részletkérdések okoztak fejtörést: mint például az egyházi zene és a világi zene kapcsolata, vagy az öltözködés. Mára így bővült ki a kérdés: mint keresztyének hogyan viszonyuljunk a jelen kultúrához összességében?

Az elméleti és gyakorlati ekleziológia gondolkodása egyre inkább erre konvergál, és felismeri: az egyház – és helyi gyülekezeteinek – társadalmi kihatását ez határozza meg az egyik oldalról (a másik, el nem hanyagolható oldal természetesen a mindenható Isten kegyelme, jelenléte és vezetése).

Keresztyén viszonyulás a kortárs kultúrához

Figyelemre méltó *Gabe Lyons* könyve, a *The next Christians*¹⁰ a témában. Ő a következőképpen szemlélteti a kortárs keresztyén tagolódást témánk szempontjából:

Az általa tett megfigyelések jórészt alkalmazhatóak az európai, benne a magyarországi helyzetre is. Nézzük részleteiben!

A belterjes

A szeperatista főcsoporton belül a belterjes alcsoportba tartozó egyének elsődleges jellemzői:

- bizonyos helyek elkerülése bármi áron,
- más helyek preferálása („itt mozognak a hű keresztyének” – mondják),
- keresztyén tevékenységek folytatása keresztyén barátokkal,

- a gyermekek csakis egyházi iskolába mehetnek, ha ez nem lehetséges, akkor az USA-ban divatos *homeschooling*-ot (otthon tanulás a szülő vezetésével) kell előnyben részesíteni, hogy ne keveredjen gyermekünk világi gyermekek közé,
- az öltözködés tolakodóan hívó.

Érdemes ezen gondolatok fényében elgondolkodni C. S. Lewis vélekedéséről. Ő azt állította, hogy olyan, mint *keresztyén tevékenység*, nincsen, nem is értelmezhető. A keresztyén ugyanis nem melléknév, hanem főnév.

„Keresztyén művészet csak abban az értelemben van, mint keresztény főzés. Lehetne ilyen szakácskönyvet írni úgy, hogy minél kevesebbet szenvedjenek az állatok, és kerüljük a luxus drága összetevőket. De ezenkívül semmiféle keresztyén jellege nem lehet magának a főzésnek vagy az elkészült ételnek. A tojás főzési folyamata ugyanaz egy keresztyén és egy pogány számára...”¹¹

Ezen gondolkodás mellett foglalt állást¹² dr. Dale Savidge is, aki a Keresztyének a Színházban nemzetközi szervezet ügyvezető igazgatója, amikor arról kérdezték, hogy létezhet-e keresztyén színházművészet.

A lényeg tehát, hogy az irodalmi mű vagy zene, amit keresztyének keresztyéneknek írnak, nem tartalmaz sem káromkodást, erkölcsileg szennyes dolgokat, de minőségben ugyanazok a követelmények jellemzik, mint a nem keresztyén zenét vagy irodalmat.

A belterjes hívő további jellemzői:

- könnyen hajlik mások megítélésére,
- az életszentséget külső megjelenésben méri,
- léteznek kiemelkedő, „csúcsbűnök” számára: például a cigarettázás, a tetoválás viselése vagy készítése, esetleg éppen a vasárnapi autósítás.

A harcoss ellenzéki

A szeperatista főcsoport következő alcsoportja a harcoss ellenzéki keresztyén. A következőkről ismerhetjük fel:

- véleménye szerint a hitnek ott kell lennie a törvényekben, a törvényhozásban,
- hangoztatja, hogy az állam dolga lenne az, hogy a keresztyéneket megillessék a nekik járó jogok,
- legyen törvény az abortusz ellen, továbbá az egyházak és gyülekezetek támogatásáról,
- ha valami nincs a kedve szerint, akkor demonstrációk, aláírásgyűjtő akciók, bojkottok (kereskedelmi márkák, üzletek, pártok, kormányok ellen) formájában fejezi ki ellenérzéseit.

Ezen a ponton érdemes felhívni a figyelmet arra, hogy minden ilyen csoportban találunk értékeket, és korántsem állítjuk, hogy minden egyes jellemző valami rosszat, elítélendőt tartalmazna. Ezen felsorolások inkább az erősen súlypontozott vagy éppen a végletekig torzított véleményeket, megnyilvánulásokat jelzik az adott csoportnál.

Evangelizátor

A szeperatista főcsoport utolsó alcsoportja az evangelizátor.¹³ Az ilyen úgy végzi feladatát, mint egy masina:

- tolakodó evangelizálás jellemzi,
- minden helyzetben erre törekszik, még ha a másikkal nem is alkalmas,¹⁴
- a bizonyágtétel mint az egyetlen lehetséges és hiteles cél áll előtte,
- strigulázást végez, átvitt értelemben, de akár szó szerint is: „Ma már hány embernek mondtad el az evangéliumot?”

Beolvadó

Áttérve a másik véglet tanulmányozásába, nézzük meg a kultúrkeresztyén főcsoport egyik alcsoportját, a beolvadó hívő példáját! Jellemzői:

- ez a keresztyén hisz Krisztusban, de az életvitelén ez nem fedezhető fel,
- gondosan ügyel arra, hogy semmiben se tűnjön ki a tömegből, ne hívja fel magára a figyelmet, főleg hite miatt,
- nagy részük „örökölte” a hitet,¹⁵
- speciális gyülekezeteik vannak, ahol erőteljes üzenet nem szólhat, hanem az igény az, hogy legyen az istentisztelet egy kényelmes alkalom, ahol be lehet olvadni a hívők sorába,
- a beolvadótól nagyon távol áll a személyes tanítvánnyá válás gondolata.

Filantróp

A kultúrkeresztyén főcsoport másik alcsoportja, a filantrop hívő. Ő az, aki:

- a jó cselekedeteket mint a hit alapját látja,
- a jótékonykodást mindenek fölé helyezi,
- célja segíteni az embereknek, de úgy, mint az egyetlen cél, közben a lelki élete minimális szinten mozog,
- ingyenkonyhát üzemeltet, szociális segítségnyújtást végez, mert ez maga a krisztusi élet az ő számára

Hogyan legyen az egyház jelen a világban?

Ezen megközelítéseket, attitűdöket listázva szemléletesé válik az a széles spektrum, amelyen elhelyezkedik a ma keresztyéneinek sokasága. Lényegessé válik a kérdés felvetése: milyen az az attitűd, amely a teljes Írás fényében megáll Isten mérlegén? Hogyan álljon hozzá a küldetése tudatában lévő hívő ember a jelen kultúrájához? Hogyan legyen az egyház jelen a világban?

*Lesslie Newbiggin*¹⁶ így fogalmazta meg válaszát: „Az egyház léte – Isten jó tetszése alapján – abban van, hogy részt vehet az ő expedíciójában”. Ez az expedíció mindenestül a jelen világ kultúrájában zajlik. Newbiggin szerint „az evangélium a pluralista társadalomban”¹⁷ nem jelent mást, mint hogy a hívők közösségének már önmagában misszionáló jellege van az adott kultúrában. Azonban a kulcskérdés ezzel kapcsolatban az, hogy engedi-e az egyházi struktúránk jelenleg ezt a küldetésbetöltést?

A diplomáciai küldött

Hogyan legyen hát jelen az egyház a jelen világban? Ahogyan Jézus jelen volt, illetve jelen van. Aplikálva ez azt jelenti, hogy mi úgy legyünk jelen a világban, mint Jézus Krisztus diplomáciai küldöttjei. Az *αποστολος* szó egyik jelentése lehetőséget ad erre az értelmezésre. Ilyen diplomáciai küldöttként idegenben élünk, idegen országban létezve, a mindennapokban benne élve, táplálkozva, munkálkodva, de a küldő ország védelmében és törvényrendszerével a hátunk mögött.

Gondoljunk arra, hogy Jézus földön jártának idején is hasonló krízis volt jelen! Az akkori társadalom is hatalmas változásokkal birkózott. Nagyméretű szakadási tendenciák voltak jelen magában a zsidó népben is a különböző irányzatok és politikai pártok között. Tapasztalható volt akkor is egyfajta „globalizációs” kultúrsokk a római kultúra betörésével és elterjedésével.¹⁸

A zsidó nép irányzatokra esett szét: a farizeusok, a zelóták, az esszénusok bár egymástól nagyon eltérő csoportosulások voltak, mégis megtalálható bennük közös vonásként a kultúrához, világhoz való hozzáállásban a szeparatista beállítottság. A szaduceusok, heródiánusok pedig a liberális irányzat követői a világhoz való viszonyulásban, akiket beolvadási tendenciák, kultúrhívőség jellemez.

A helyreállító felfogás

A „restoration” (helyreállító) attitűd vallói leginkább az ún. misszionáló gyülekezeti modellt helyeslők táborában találhatóak. *Dr. Tim Keller*,¹⁹ Gabe Lyons²⁰ és társaik egyaránt hangsúlyozzák, hogy a jézusi felfogás helyreállítása elengedhetetlen ahhoz, hogy az egyház betölthesse küldetését itt és most. Üzenetük, hogy ma is Jézus Krisztus eljárása a járható út: „ebben a világban, de nem ebből a világból”. Fontos tehát a „hitélet” témája, de nem az az egyetlen motívum, elengedhetetlenül lényeges mellette a szépség, az igazság, a szeretet fogalma és ezek aktív munkálása a ma társadalmában.

Ennek kapcsán érdemes kiemelnünk, hogy igyekeznünk kell abban, hogy ne csak azzal foglalkozzon az egyház, hogy *miből* jutottak a keresztyének hitre, hanem azzal is, hogy *mibe*, azaz hogy mit kezdjenek az újjászült életükkel. A protestáns gyülekezetek sokaságában nincsen érthető és következetes tanítás arról, hogy az élet területein hogyan tud jelen lenni úgy a hitvalló keresztyén ember, hogy mennyei Atyját méltán képviselje.

A „helyreállítók” műveinek olvasásakor, beszédek hallgatásakor az a benyomásunk, hogy ők kortárs, protestáns újrarendelését végzik a *Lumen Gentium*-nak, amely a második vatikáni zsinat dogmatikai nyilatkozata az egyház világban való létezéséről.²¹ A „Nemzetek Világossága” nevű nyilatkozat Isten e világban vándorló népéről szól, és ekleziológiai vonatkozásai mellett sok ponton szól a világhoz való viszonyulás kérdéséről.

Lyons felsorolja a „helyreállító keresztyének” jellemzőit. Ezek:

- Provokáltak, nem sértettek, azaz egy nehéz vagy sértő helyzetben tette indulnak ahelyett, hogy kivonulnának a környezetből.
- Teremtők (létrehozók), nem kritikusok, azaz nemcsak azért dolgoznak egy munkakörben, hogy fizetésük legyen, hanem mindig valamit létre is akarnak hozni, ami szebbé, jobbá teszi a világot, Isten nevében. Akinek nincsen lehetősége közülük arra, hogy főállásban tegye, az teszi önkéntesen, a szabadidejében.
- Elhívottak, nem megfáradt kötelességteljesítők.
- Közösség- és emberorientáltak.
- A kultúra előtt járnak, nem ellene vannak, és nem mögötte kullognak.
- Szilárdan állnak, nem inognak, mert közösség áll mögöttük: a gyülekezetük és különböző *network*-ök, mint például szakmai hálózatok, felekezetek közötti összekapcsolódások, személyes összefogások.

A megcsontított κηρυγμα²²

A helyreállító felfogás az Ige teljességéhez megy vissza, és célul tűzi ki a megcsontított κηρυγμα helyreállítását.

Jelenleg ugyanis nem a *teljes evangélium*²³ kerül hirdetésre az esetek nagy részében. A helyreállított *κηρυγμα* így foglalható össze: teremtés – bűnbeesés – megváltás – helyreállítás.

Azaz nem helyes, ha megáll az üzenetünk ott, hogy megváltott bennünket Krisztus. Ekkor kezdődik ugyanis az öbennel való új életünk, és felismerhetjük, hogy nekünk nagy részünk van a helyreállításban, azaz abban a munkában, amelyet ma is végez a mennyei Atya, éppen a hűségesen szolgáló, a világból ki nem vonuló hívők által a jelen kultúrájában. Gyakorlatilag ez az igazi megnyilvánulása a *μετανοια*²⁴-nak, hiszen ez nem más, mint új szemléletre jutás, amely feltételezi, hogy ez alapján élünk is.

A teljes üzenet alapján való szolgálat így egy holisztikus világnézetet és felfogást kínál követői számára, és lehetőséget ad arra, hogy a hívő ember befolyást gyakorolhasson Istentől kapott küldetése által a világra.

Orando et laborando²⁵

Feladatunk tehát ma is az *ora et labora*, azaz a lelkiekhez, a hitélethez hozzá kell tennünk a világban való hiteles megjelenést és az Isten megváltott világán való munkálkodást az ő küldötteiként. Nem elégséges annak megfogalmazása, hogy miért nem jó a világ, hogy milyen lehetne, ha nem lett volna a bűneset, hanem fontos munkálkodni is azon, hogy úgy legyenek egyre inkább a dolgok, ahogyan Isten szeretné. Ebben közösségi és egyéni felelősségünk is van: életvitelünkben, közösségek kialakítása, munkahelyek befolyásolása, és a kultúra alakítása révén.

Összegzésként tehát érdemes odafigyelnünk arra, hogy a.) az egyház transzcendens megjelenését ne engedjük elválasztani az e világitól, b.) higgyünk abban, hogy ez az Isten világa, és nem a gonoszé, és tegyünk is ezért a magunk területén!

Jézus mondja: „Mert úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta, hogy aki hisz öbennel, el ne vesszen, hanem örök élete legyen. Mert az Isten nem azért küldte el a Fiút a világba, hogy elítélje a világot, hanem hogy üdvözüljön a világ általa.”²⁶ Ez ma is és mára is igaz. Szeressük tehát mi is a bennünket körülvevő kortárs embereket, és a kort, ahová Isten helyezte bennünket!

9 Manhattan, New York, N.Y., USA.

10 Doubleday Religion, 2010.

11 C. S. Lewis: Christian reflections. Saját fordítás. Christianity and culture fejezet.

12 <http://cita.org/>.

13 A név igyekszik kifejezni (az evangélistától megkülönböztetve) a lélektelen, gépies megközelítést.

14 Félreértelmezve a 2Tim 4,2a-t: „*hirdesd az igét, állj elő vele, akár alkalmas, akár alkalmatlan az idő*”. Az evangélisták akkor is erőlteti, amikor a *fogadó félnek* ez alkalmatlan.

15 Nem abban az értelemben, hogy hívő családban született és nevelkedett, hanem abban, hogy nincsen saját, élő hit-átélése.

16 (1909–1998) püspök, a Church of Scotland misszionáriusa, vezető teológusa, aki a Gospel and Our Culture mozgalom motorjaként a missziológia 20. század végi kérdéseiről széles felekezeti elfogadással érkezett.

17 Lesslie Newbigin: *Evangélium a pluralista társadalomban* (Budapest: Harmat, 2005).

18 Pogány fürdők, kereskedelmi központok, katonai bázisok létesültek. A rómaiak az élet sok területén kialakították a befolyáshoz szükséges infrastruktúrát, eljárási módokat stb.

19 A Redeemer Presbyterian Church vezető lelkésze, Manhattan, New York, N.Y., USA.

20 A Q „tanuló közösség” mint missziós szervezet alapítója, aki sürgeti a keresztyének meghatározó fellépését a mai kultúra minden területén. A *The next Christians: the good news about the end of Christian America* című könyv szerzője (Doubleday Religion, 2010)

21 Kihirdetve VI. Pál pápa által 1964. november 2-án.

22 Profetikus üzenet, üzenet (görög).

23 Nincsen köze a karizmatikus mozgalom szerint értelmezett „teljes evangéliumhoz”, amely a Márk 16,17–18 speciális értelmezése szerint az jelentené, hogy az is a „teljes üzenet” része, hogy a keresztyéneknek az ezen igerészen foglaltakat cselekedniük kell (ördögűzés, kígyók felvétele stb.).

24 A gondolkodásmód megváltozása (görög).

25 „Imádkozzál és munkálkodjál” (latin), eredetileg a Benedek-rendi szerzetesek vezérelve.

26 Jn 3,16–17.

Jegyzetek

1 Klaus Douglas: *Az új reformáció*. (Budapest: Kálvin, 2002) 25. és 29. o.

2 Gene A. Getz: *A gyülekezetépítés alapelvei* (Budapest: KIA, 1998).

3 Fellowship Bible Church, Palano, Texas, USA.

4 Dr. George Peters, a Dallas Teológiai Szeminárium professzora, global missions (világmisszió).

5 Living Word Christian Fellowship Church of Neptune, New Jersey, USA.

6 *USA Today Online*, 2010. november 17.

7 Seattle, Washington, USA.

8 *The Washington Post Online*, 2010. november 19.

